

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Костіна Л.М., Соломонова Д.Г.

Харківська гуманітарно-педагогічна академія, м. Харків, Україна

У сучасних умовах перед вищою школою постають принципово нові проблеми, пов'язані із забезпеченням усебічного розвитку особистості студента, розкриттям його творчого внутрішнього потенціалу та здібностей, професійного зростання. Одним із дієвих шляхів вирішення цих завдань є реалізація індивідуалізації навчання студентів.

Сьогодні індивідуалізація навчання набуває особливої актуальності та має велике значення в побудові індивідуальної навчальної траєкторії для студента. Тому індивідуалізація навчання є важливою науково-методичною проблемою сьогодення й потребує свого поглибленого вивчення в контексті сучасних вимог до підготовки фахівців у вищій школі.

Як свідчить аналіз наукової літератури, окремі аспекти індивідуалізації навчання знайшли своє широке висвітлення в сучасних наукових розвідках. Зокрема, українськими дослідниками з означеної проблеми опрацьовано такі питання, як особливості здійснення індивідуалізації навчання у ВНЗ (В. Володько, С. Гончаренко, Б. Дьяченко, Н. Завізна, І. Унт та інші); реалізація індивідуального підходу в організації самостійної роботи студентів (І. Шайдур, І. Шимко та ін.); визначення умов організації індивідуалізації навчання (Т. Годованюк, А. Кірсанов, Ж. Ковалів, С. Овчаров та ін.); формування індивідуального алгоритму навчання (Ж. Богдан, В. Колдаєв та ін.). Водночас слід зауважити, що в педагогічній науці має місце певна неоднозначність розуміння індивідуалізації навчання. Унаслідок цього постає потреба подальшого вивчення цієї проблеми.

Мета дослідження – уточнити на основі наявних визначень суть поняття «індивідуалізація навчання» та конкретизувати його у випадку, коли йдеться про навчально-виховний процес у вищій школі.

У психологічному словнику-довіднику поняття індивідуалізації сконцентровано навколо розуміння відмінності, несхожості людей між собою [7, 82]. Як зауважує В. Крутецький, індивідуалізацією навчання є максимальне наближення процесу навчання до оптимальної моделі, коли кожен учень працює у звичному для нього темпі й манері. Це відповідає його загальній підготовці, природним здібностям, пам'яті, характеру [5, с. 261].

А. Кірсанов розглядає індивідуалізацію навчання як цілісну систему, що складається з індивідуалізованих засобів і прийомів взаємо-

дій учителя й учня, що притаманна всім етапам навчальної діяльності. Реалізація цього принципу базується на всебічному знанні індивідуальних особливостей учнів (емоційного, мотиваційного та інтелектуального боків особистості). Потрібно враховувати реальні пізнавальні можливості всієї групи та окремих учнів на рівні їх навчальних здібностей [4, с. 121].

Для нашого дослідження цінними є ідеї В. Онищука про врахування загальних особливостей особистості. У педагогічній практиці існує спрямованість на реалізацію індивідуалізації навчання на різних етапах: брати до уваги загальні особливості навчання й розвитку; диференційований та індивідуальний підходи. Диференціація навчання передбачає приділяти достатньо уваги тим, кому вона потрібна, у кого темп і рівень навчання відрізняються під більшістю. З метою диференційованого підходу вчитель може використовувати індивідуальні завдання різних рівнів – від репродуктивного до творчого [2, с. 52–53].

У педагогічній енциклопедії індивідуалізація навчання у вищих навчальних закладах трактується як організація навчально-виховного процесу, в якому вибір способів і прийомів передачі знань враховує індивідуальні риси студентів, рівень розвитку здібностей. Основною метою індивідуалізації навчання є не допущення появи прогалин у знаннях і забезпечення ефективної роботи всіх студентів [6, с. 69].

В. Володько та С. Гончаренко індивідуалізацію навчання трактують як систему стосунків між викладачем і студентами. ВНЗ і викладач створюють умови для розвитку особистості студента. «Дидактична система індивідуалізації навчання складається з таких елементів: закономірність самостійного (індивідуального) навчання; мета навчання; зміст навчання; принцип (нормативне забезпечення) індивідуального навчання; діяльність студента; діяльність викладача; форми, методи, прийоми та засоби індивідуального навчання; критерії та показники оцінки діяльності студента і викладача; дидактичне середовище» [3, с. 96].

У працях Т. Годованюк: індивідуалізоване навчання визначається як наближення навчального процесу до індивідуальної моделі студента. Процес навчання супроводжується вибором засобів, методів, темпу вчення, що враховує індивідуальні особливості студента. За допомогою індивідуалізації навчання у студента є можливість обмірковувати навчальні переваги, які дають розвиток самосвідомості й відповідальності [1, с. 127–131].

Індивідуалізація навчання у вищих навчальних закладах – це систематичний педагогічний процес, спрямований на здобуття студентами глибоких знань, професійних умінь і навичок, на розвиток творчої особистості. Педагогічний процес відбувається з урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента та рівня його підготовки.

На основі проведеного аналізу наукової психолого-педагогічної літератури можна стверджувати, що поняття індивідуалізації навчання для вищої школи доцільно розкрити як навчальний процес, який відбувається з урахуванням індивідуальних здібностей студента, відповідає рівню навчальної підготовки, природним можливостям кожного та надає ефективний кінцевий результат. Оскільки навчання – двосторонній процес, то з боку викладача індивідуалізація навчання потребує вивчення індивідуальних особливостей, духовного світу; сприяє розвитку пізнавальних здібностей студента, враховуючи його інтереси та нахили.

Література

1. Годованюк Т. Л. Деякі термінологічні тлумачення індивідуальної форми навчання через її «похідні» / Т. Л. Годованюк // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 3–4. – С. 127–131.
2. Дидактика современной школы : пособ. для учителей / [Б. С. Кобзарь, Г. Ф. Кумарина, Ю. А. Кусый и др.] ; под ред. В. А. Онищука. – Київ : Рад. шк., 1987. – 351 с.
3. Володько В. М. Індивідуалізація навчання студентів / В. М. Володько, М. М. Солдатенко // Педагогіка і психологія. – 1994. – № 3. – С. 91–99.
4. Кирсанов А. О. Индивидуализация учебной деятельности как педагогическая проблема / А. О. Кирсанов. – Казань : Изд-во Казанского университета, 1982. – 224 с.
5. Крутецкий В. А. Психология : учебник / В. А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1980. – 352 с.
6. Олексенко В. М. Енциклопедичний словник з дистанційного навчання / В. М. Олексенко. – Харків, 2004. – 164 с.
7. Словарь-справочник по социальной психологии / В. Крысько. – СПб. : Питер, 2003. – 416 с.

PSYCHOLOGICAL FACTORS IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Kharzhevska O. M.

Khmelnytskyi National University, e-mail: kharzhevska@gmail.com

Human motivation is regarded as basic physiological needs to conscious goal directed behavior influenced by learned motives. Motives, particularly secondary ones like achievement need and social motivation which are culturally determined, can be changed and the new ones can be